

X kadencja

KANCELARIA SEJMU

Biuro Komisji Sejmowych

PEŁNY ZAPIS PRZEBIEGU POSIEDZENIA

■ **KOMISJI MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH
I ETNICZNYCH**
(NR 26)
z dnia 19 marca 2025 r.

Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych (nr 26)

19 marca 2025 r.

Komisja Mniejszości Narodowych i Etnicznych, obradująca pod przewodnictwem poseł **Wandy Nowickiej (Lewica)**, przewodniczącej Komisji, rozpatrzyła:

- informację ministry do spraw równości dotyczącą problematyki mniejszości romskiej w kontekście prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej,
- informację ministra spraw wewnętrznych i administracji na temat stanu realizacji Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030,
- sprawy bieżące.

W posiedzeniu udział wzięli: **Katarzyna Kownacka** dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wraz ze współpracownikami, **Anna Mazurczak** dyrektor Departamentu do spraw Równego Traktowania Kancelarii Prezesa Rady Ministrów wraz ze współpracownikami, **Jagna Krotoska** prawnik w Wydziale Praw Migrantów i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Zespołu do spraw Równego Traktowania Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, **Ryszard Galla** doradca marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej do spraw mniejszości narodowych i etnicznych, **Mariola Abkowicz** przedstawicielka mniejszości karaimskiej i **Bogdan Trojanek** przedstawiciel mniejszości romskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, **Karol Kwiatkowski** prezes Centralnej Rady Romów w Polsce wraz ze współpracownikami, **Lucyna Mirga** prezes Stowarzyszenia Kultury i Edukacji Romów oraz **Cecylia Jakubczak** dyrektor do spraw komunikacji Fundacji W Stronę Dialogu.

W posiedzeniu udział wzięli pracownicy Kancelarii Sejmu: **Andrzej Kniaziowski** i **Beata Machul-Telus** – z sekretariatu Komisji w Biurze Komisji Sejmowych oraz **Dorota Zielińska-Kozarów** – specjalista do spraw analiz i informacji z Gabinetu Marszałka Sejmu.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dzień dobry. Witam państwa bardzo serdecznie na posiedzeniu Komisji. Numer porządkowy 26, więc trzeba przyznać, że dość pracowicie nasze prace się toczą. W związku z tym chciałam otworzyć... Przepraszam, tu jest 25. posiedzenie, a tu 26. To które mamy? Czyli otwieram 26. posiedzenie Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Witam bardzo serdecznie panie posłanki i panów posłów, zaproszonych gości, przedstawicieli rządu, no i przede wszystkim przedstawicieli społeczności mniejszościowych, w tym przypadku mniejszości romskiej oraz karaimskiej, bo widziałam gdzieś tu też panią Abkowicz. Dzień dobry. OK, dobrze.

Stwierdzam kworum oraz przyjęcie protokołów obrad Komisji od 1. do 20. posiedzenia wobec niewniesienia do nich zastrzeżeń.

Porządek dzienny dzisiejszego posiedzenia przewiduje trzy punkty. Pierwszy punkt to rozpatrzenie informacji ministry do spraw równości dotyczącej problematyki mniejszości romskiej w kontekście prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej. Drugi punkt to rozpatrzenie informacji ministra spraw wewnętrznych i administracji na temat stanu realizacji „Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030”. No i tradycyjnie trzeci punkt to sprawy bieżące.

Czy są jakieś uwagi do porządku dziennego? Nie słyszę, a zatem porządek dzienny uważam za przyjęty. Możemy więc przystąpić do jego realizacji.

Po pierwsze poproszę przedstawicielkę ministry ds. równości o przedstawienie informacji. Tak, bo nie ukrywam, że bardzo ubolewam nad faktem, że pani ministra nie mogła przyjść,

ale na następnym posiedzeniu Komisji to już koniecznie musi być, dlatego że jednak muszą obowiązywać pewne standardy w pracach Komisji. Bardzo proszę o przedstawienie informacji.

Dyrektor Departamentu do spraw Równego Traktowania Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Anna Mazurczak:

Dziękuję bardzo. Nazywam się Anna Mazurczak. Jestem dyrektorką Departamentu do spraw Równego Traktowania w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Rzeczywiście jest nam bardzo przykro, że ministra osobiście dzisiaj akurat nie mogła wziąć udziału w posiedzeniu Komisji, zwłaszcza że poprzednio poważnie podchodziła do tego obowiązku, tak że jestem pewna, że na kolejnych obradach Komisji już się pojawi osobiście. Jest ze mną radczyni Magda Dropek, która pracuje w Departamencie do spraw Równego Traktowania. Razem pracujemy nad polską prezydencją, a także nad uwzględnieniem tematyki mniejszości narodowych i etnicznych w czasie naszych działań.

Zrobię tylko krótki wstęp, a później przekażę głos Magdzie. Natomiast przypomnę tylko, że ministra do spraw równości przejęła zadania pełnomocnika rządu do spraw równego traktowania w lipcu zeszłego roku. Powiedziałabym, że dosyć szeroki jest nasz mandat, a więc przesłanki dyskryminacyjne, którymi się zajmujemy. Jak najbardziej obejmuje on także przesłankę pochodzenia. Te nasze zadania, które od lipca zeszłego roku realizujemy, bardzo często pokrywają się z tematyką czy z jakimiś obszarami działań innych resortów. W dużej mierze więc widzimy naszą rolę jako takiego mechanizmu koordynującego prace wszystkich resortów, jeżeli chodzi o równe traktowanie. Oczywiście jesteśmy przekonane, że obowiązki w zakresie równego traktowania powinny być realizowane we wszystkich resortach. Akurat, jeśli chodzi o mniejszości narodowe i etniczne, to jest taki obszar, w którym po prostu częściowo nasze działania są wspólne z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji. Natomiast jeżeli chodzi o polską prezydencję, to rzeczywiście powiedziałabym, że to ministra ds. równości jest tutaj organem wiodącym, jeżeli chodzi o tematykę mniejszości romskiej. Oddam głos Magdzie Dropek.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Bardzo proszę.

Radca do spraw koordynacji współpracy międzysektorowej i międzynarodowej w Departamencie do spraw Równego Traktowania Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Magda Dropek:

Dzień dobry państwu. Magda Dropek, radczyni w Departamencie do spraw Równego Traktowania w KPRM. Jestem też doradczynią ministry Kotuli, przede wszystkim w kontekście praw człowieka, a także w tematyce społeczności LGBT.

Szanowna pani przewodnicząca, panie posłanki i panowie posłowie, szanowni goście, bardzo się cieszymy, że tu jesteśmy. Tak jak też dyrektorka Mazurczak powiedziała, jesteśmy bardziej merytorycznym zespołem, pracującym od zeszłego roku w temacie prezydencji w Radzie UE, przede wszystkim w kontekście równościowych priorytetów i tematów, które ministra ds. równości Katarzyna Kotula obsługuje w temacie prezydencji. Jeśli chodzi o temat społeczności romskiej, jest on dla nas bardzo ważny. Pozwolę sobie jeszcze też zwrócić uwagę na to, że całym naszym zespołem, łącznie z ministrami, a od lat znamy się też z panią przewodniczącą, przyszliśmy do KPRM z tłem pracy w trzecim sektorze, jak też wspierania różnych mniejszości i współprac. Jestem akurat z Krakowa, więc bardzo mocna współpraca, także właśnie intersekcyjna, w kontekście różnych mniejszości jest dla mnie istotna, a dla naszego zespołu też jest jakimś takim bardzo ważnym kontekstem.

Tak jak państwo też pewnie widzieli w informacji ministry, która została rozesłana, myśląc o prezydencji i w ogóle o tym, dlaczego gdzieś wśród tych tematów równościowych ministrowi Kotuli na najbliższe trzy miesiące, bo to już jest prawie koniec marca, można powiedzieć, że temat romski gdzieś się tam pojawiał. Oczywiście tutaj chcieliśmy też dać kontekst różnych rzeczy, które się działy w zeszłym roku u ministrowi Kotuli i w naszym departamencie już wtedy, ale właśnie także w KPRM. W zeszłym roku ministrami podjęła szereg działań, takich jak spotkanie w lipcu z organizacjami i społecznością romską. Spotkanie było bardziej zapoznawczo-sieciujące, ale też trochę mapujące różne tematy, wyzwania i potrzeby, które pojawiają się w tej społeczności.

Wspominamy to, ponieważ było to ważnym kontekstem myślenia o tym, dlaczego w ogóle ten temat się u nas w prezydencji pojawia. Mając poczucie, że jesteśmy trochę takim punktem koordynacyjnym, łączącym i mapującym w rządzie różne tematy mniejszościowe, o czym dyrektorka mówiła, to w kontekście mniejszości narodowych i etnicznych jest to temat,

który kompetencyjnie jest w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych i Administracji. Natomiast oczywiście w miarę możliwości czasowych ministrowie zarówno uczestniczymy w posiedzeniach Komisji, co jest też dla nas bardzo ważne, jak i staramy się zawsze śledzić jakoś na bieżąco jej prace, ale mamy także przedstawicielkę w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, więc staramy się gdzieś tam to śledzić i aktywnie brać w tym udział. Oczywiście, jak też już mówiłam, ostatni rok był trochę mapujący.

Jeśli chodzi w ogóle o samą prezydencję, to główny temat, jak państwo pewnie wiedzą, dotyczy bezpieczeństwa, różnych jego przejawów i oznak. Sama polska prezydencja przede wszystkim skupia się tutaj na siedmiu wymiarach, czyli na obszarach zdolności do obrony, ochrony ludzi i granic, odporności na obcą ingerencję i dezinformację, bezpieczeństwa i swobody działalności gospodarczej, transformacji energetycznej, konkurencyjnego i odpornego rolnictwa oraz bezpieczeństwa zdrowotnego.

W priorytetach ministrowie ds. równości oczywiście dodajemy jeszcze aspekt bezpieczeństwa także w myśleniu o równości płci. Tak jak już wspominałam, w kontekście równości płci i równości myślimy o tym bardzo intersekcyjnie. Dla ministrowie ważne jest zapewnienie i podkreślenie, jak też wzmocnienie tego podczas prezydencji, że w Europie każdy – bez względu na pochodzenie, religię, orientację seksualną, tożsamość lub ekspresję płciową, wiek, widoczną lub niewidoczną niepełnosprawność – ma równe szanse na rozwój w wybranej przez siebie roli społecznej i na wkład w społeczeństwo.

Nasza prezydencja w Radzie Unii Europejskiej przypadła na bardzo ważny moment nowego mandatu Komisji Europejskiej, ale też jakby budowania czy konstruowania nowego Parlamentu Europejskiego. Widzimy to oczywiście jako możliwość uwzględnienia w projektowanych politykach europejskich w ogóle tematów równości płci i równości. Głównym priorytetem ministrowie ds. równości jest kwestia sztucznej inteligencji i transformacji cyfrowej w kontekście równościowym, więc my oczywiście tutaj mocno myślimy i staramy się rozmawiać np. o przeciwdziałaniu przemocy ze względu na płeć także w kontekście różnych rzeczy, które się dzieją online, ale też po prostu obserwować i sprawdzać to, co teraz się dzieje na poziomie Unii Europejskiej, jakie polityki i strategie są w tym momencie omawiane, przegadywane i gdzieś tam właśnie projektowane.

Równościowa agenda polskiej prezydencji jest także związana z 30. rocznicą IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet oraz z przyjęciem deklaracji pekińskiej i platformy działania. Mamy więc 30. rocznicę. Wraz z ministrami jesteśmy bardzo świeżo po powrocie z 69. sesji Komisji do spraw Statutu Kobiet w Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Posel Jarosław Sellin (PiS):

Przepraszam, ale myśmy się umówili dziś na rozmowę o Romach.

Radca w departamencie KPRM Magda Dropek:

Tak. To właśnie tu już w tym momencie do tego też przechodzę. Właśnie w trakcie tej sesji ministra współorganizowała z UE trzy wydarzenia. Rozmawiając o równości płci czy o intersekcyjności, chciałabym też zwrócić uwagę, że bardzo mocno pojawia się temat romski, w tym też temat sytuacji kobiet romskich, który także dla nas jest bardzo ważny.

W Warszawie 16 kwietnia odbędzie się spotkanie nieformalnej rady ministrów UE ds. równości. Jest to taka tradycja wprowadzona przez poprzednie prezydencje, którą staramy się utrzymać, czyli tradycja nieformalnej rady. W trakcie tego wydarzenia, które już za niecały miesiąc, będzie także poruszany temat romski. Zaprosiliśmy też jedną z organizacji, by właśnie w kontekście transformacji cyfrowej i bezpieczeństwa cyfrowego mówiła o tym, co w tym zakresie się dzieje, także w kontekście przeciwdziałania dezinformacji i stereotypizacji, jeśli chodzi o społeczność.

Drugą rzeczą, która też jeszcze się zadzieje w naszym programie, jest to, że 23 czerwca w Poznaniu będzie konferencja „Równość, Europa!”. Wzmacniam datę 23 czerwca, bo ona się trochę zmieniała z powodu tego, jest to trochę odleglejsze w czasie, ale też dlatego, że bardzo dużo, bo kilkaset, różnych wydarzeń w tym czasie będzie się w Polsce odbywać. Nazwa konferencji nawiązuje do głównego hasła polskiej prezydencji, czyli „Bezpieczeństwo, Europa!”. Będzie to konferencja otwarta na społeczeństwo obywatelskie. Zapraszaliśmy na nią organizacje i społeczność romską. Jesteśmy teraz jeszcze na etapie dokładnego projektowania programu, więc też na pewno ten temat się pojawi. Dla nas bardzo ważne jest też samo rzecznictwo, czyli właśnie to, że przez nasze wydarzenia możemy wzmocnić ten głos i pokazać te tematy, które są ważne.

Oprócz tego jeszcze kwiecień, który też oczywiście ważnym tematem dla społeczności romskiej. W zeszłym roku ministra z okazji Międzynarodowego Dnia Romów, czyli 8 kwietnia, objęła patronatem konferencję Fundacji W Stronę Dialogu, ale też nagrała filmik z tej okazji, by po prostu podkreślić, że to jest ważny dzień w kalendarzu w kontekście mniejszości narodowych i etnicznych. W Brukseli bodajże między 7 a 10 kwietnia odbywa się ważne wydarzenie Roma Week, które ministra chce otworzyć i wesprzeć swoją obecnością. Partycypujemy w tym wydarzeniu.

Ostatnia rzecz, oczywiście też w kontekście społeczności romskiej, tak jak podkreślałam. Ponieważ myślimy o tym temacie intersekcyjnie, więc tak naprawdę wszędzie to się też przejawia w naszych rozmowach i planowaniu oraz w działaniach. Staram się pilnować tego tematu. Dyrektywa horyzontalna, czyli equal treatment directive, to jest oczywiście jeden z priorytetów ministery. To dyrektywa, którą też podtrzymujemy w tej rozmowie na poziomie unijnym. Chcemy też, by została w końcu zaimplementowana. Tak, uchwalona. Po prostu widzimy ją jako podstawową ochronę w kontekście dyskryminacji. To też oczywiście jak najbardziej dotyczy także społeczności romskiej. Tak więc dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Myślę, że tradycyjnie wysłuchalibyśmy też drugiej informacji. Zrobimy łączną dyskusję, ponieważ te tematy jednak troszkę się przecinają. Chyba tak będzie po prostu sprawniej. To bardzo proszę. Jak rozumiem, głos zabierze pani dyrektorka Kownacka, tak? Zapraszam.

Dyrektor Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Katarzyna Kownacka:

Dzień dobry. Witam państwa serdecznie. Jeśli chodzi o informację ministra spraw wewnętrznych i administracji na temat stanu realizacji „Programu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce na lata 2021–2030”, to oczywiście szczegółową informację przekazaliśmy Komisji. Tytułem wstępu powiem, że to jest program realizowany od wielu już lat. Obecnie trwa czwarta jego edycja. Pilotażowa wersja z lat 2001–2003 odbyła się w województwie małopolskim. Idąc jakby jej śladem, uznano, że ten program jest wart kontynuowania i przynosi efekty, w związku z czym dwie kolejne edycje były realizowane w latach 2004–2013 i 2014–2020.

Jeśli chodzi o postępowanie w kwestii wyboru ofert i projektów do realizacji na rok 2025, to do 31 października ubiegłego roku do 16 województw wpłynęły wnioski dotyczące działań na rzecz Romów. W końcówce grudnia minister podjął decyzję o podziale środków. To jest kwota z rezerwy celowej i z części budżetowej 30, czyli przeznaczonej na edukację. W sumie jest to 10,7 mln zł. Na kolejnym etapie wojewodowie powołali komisje wojewódzkie, które opiniowały wnioski. W sumie tych wniosków na rok 2025 złożono 307, z czego najwięcej, bo 217, na projekty dotyczące edukacji, 43 na mieszkalnictwo i 47 na innowacyjne projekty integracyjne.

Dodam jeszcze, że w poprzednich edycjach były też środki przeznaczone na projekty dotyczące zatrudnienia, ale tutaj decyzje były takie, żeby przekierować związane z nimi zapotrzebowanie na środki unijne z Europejskiego Funduszu Społecznego. Była też część programu przeznaczona na kwestie zdrowotne, ta jednak w minionych latach cieszyła się mniejszym zainteresowaniem. Główny nacisk tego programu kładziony jest na kwestie edukacyjne jako podstawowe dla wyrównywania szans i podnoszenia kwalifikacji. Te działania przekładają się też na sprawy dotyczące odnajdowania się i funkcjonowania na rynku pracy.

W tym roku do realizacji zarekomendowano 195 projektów. Połowa wszystkich środków na program integracji, które mamy w budżecie, czyli ponad 6,5 mln zł, została przeznaczona na projekty edukacyjne. Warto zauważyć jest to, że widać utrzymującą się tendencję dotyczącą wniosków, w ramach których realizowane są projekty mieszkaniowe. Projekty związane z mieszkalnictwem są o tyle trudne, że wymagają często wieloletnich działań dotyczących regulacji kwestii własności gruntów, jakichś samowoli budowlanych i tego typu rzeczy. Natomiast widać ciągle zainteresowanie tymi projektami, co jest godne podkreślenia. Ze 195 zarekomendowanych wniosków 130 dotyczyło edukacji, 20 mieszkalnictwa i 27 projektów integracyjnych. Łącznie rozdysponowano 10,7 mln zł.

Takie działania, które są kontynuowane od lat to są wszelkiego typu programy stypendialne dla uczniów szkół ponadpodstawowych, dla studentów i dla uczniów romskich szczególnie uzdolnionych. Kontynuowane są też działania dotyczące studiów podyplomowych. W tym roku do MSWiA wpłynęły 3 wnioski na realizację tego działania. Do dofinansowania został wybrany wniosek Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Kilka dni temu

rozmawiałam z panią, która jest koordynatorem tego projektu. Wiem, że studia ruszyły na początku marca, czyli z początkiem semestru.

Jeszcze tytułem uzupełnienia, czyli w odniesieniu do wniosku z poprzedniego posiedzenia, żeby nie było tylko czysto sprawozdawczo na ten temat, chciałam dodać, że jeśli chodzi o działania Departamentu Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, w tym roku minister spraw wewnętrznych i administracji w ramach budżetu przeznaczanego na mniejszości narodowe i etniczne do chwili obecnej udzielił 23 dotacji na kwotę ponad 1 234 000 zł. Listę tych dotacji i beneficjentów mają państwo w informacji. W związku z tym, że na początku marca ogłosiliśmy drugi nabór w tym roku, to zdecydowanie spodziewamy się jeszcze kolejnych wniosków o dofinansowanie w ramach tego naboru, bo mamy świadomość, że kilka organizacji romskich z różnych przyczyn, głównie, jeśli chodzi o niezłożenie wniosków w terminie, nie dostało dotacji podmiotowych. W moim przekonaniu jesteśmy z nimi w kontakcie i zachęcamy do złożenia. Widzę, że pan Bogdan Trojanek jest z nami, więc przypominamy się. To chyba tyle. Dziękuję pięknie.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Bardzo dziękuję. Otworzę za chwilę dyskusję łączną, ale chciałabym zapytać, bo troszkę mnie zaskoczyło, jak pani powiedziała, że były tam projekty dotyczące mieszkalnictwa. Co to za kategoria? Gdyby pani mogła dwa słowa powiedzieć, bo to ciekawe, czy to zupełnie różne...

Dyrektor departamentu MSWiA Katarzyna Kownacka:

To są projekty dotyczące inwestycji typu remonty mieszkań. Może pan naczelnik Żurawiecki uzupełni. Proszę wybaczyć.

Naczelnik Wydziału Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Departamencie Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji Grzegorz Żurawiecki:

W ramach działania dotyczącego mieszkalnictwa samorządy, urzędy miast i urzędy gmin mogą wnioskować do wojewody, ponieważ to się odbywa w województwie, na część programu romskiego nazwaną mieszkalnictwem. Dotyczy to przede wszystkim remontów mieszkań, w których mogliby zamieszkać Romowie. Po prostu remont tkanki komunalnej, miejskiej i dostosowanie do...

Dyrektor departamentu MSWiA Katarzyna Kownacka:

Ale to jest też kwestia np. zakupu kontenerów mieszkalnych, jeśli chodzi o potrzeby osób żyjących w budynkach, które nie nadają się do zamieszkania. Celem tych projektów... Tam są też pieniądze przeznaczone oczywiście na regulację kwestii własnościowych gruntów. Natomiast ta część projektów ma służyć generalnie poprawie warunków bytowych osób ze społeczności romskiej.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Tak jak już mówiłam, otwieram dyskusję. Bardzo proszę o zadawanie pytań i komentowanie. Bardzo proszę, pan Kwiatkowski.

Prezes Centralnej Rady Romów w Polsce Karol Kwiatkowski:

Pani przewodnicząca, szanowni państwo, jeśli pozwolicie, to odniosę się od razu do dwóch tematów, o których dzisiaj mowa.

Zacznę od polskiej prezydencji w UE. W naszym mniemaniu, jeśli chodzi o społeczność romską, to jednak ten temat nie jest wystarczająco poruszany, a praktycznie w ogóle nie jest poruszany w ramach polskiej prezydencji. Myślę, że to dotyczy większości mniejszości, a tak naprawdę wszystkich, jak tutaj podpowiada mi koleżanka, z którą się zupełnie zgadzam. Tak naprawdę tematy mniejszościowe nie są poruszane, jeśli chodzi o polską prezydencję.

Chciałbym też podkreślić, że była ku temu bardzo dobra okazja, bo 25-lecie ustawy o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym i prace nad jej nowelizacją. W tym roku przypada również 35-lecie Międzynarodowego Dnia Romów, który wypada 8 kwietnia, a który notabene został ustalony przez organizację, jaką mam zaszczyt reprezentować w Polsce. To były okazje, żeby o tych rzeczach mówić, poruszając problematykę i wyzwania, które stoją przed nami, jeśli chodzi o mniejszości generalnie, w tym o mniejszość romską. Tak naprawdę jesteśmy trochę rozczarowani jako Romowie, gdy idzie o polską prezydencję i o sprawy, które mogłyby być poruszane na arenie międzynarodowej, jeśli chodzi o społeczność romską. Tutaj podkreślę, że w tym roku największe obchody Międzynarodowego Dnia Romów na wysokim

szczeblu odbędą się w Rydze na Łotwie oraz w Zagrzebiu w Chorwacji, ale z różnych przyczyn stanie się to przed 8 kwietnia.

No ale tutaj, jeśli chodzi o prezydencję, to na tym chciałbym zakończyć, że jak gdyby nie czujemy, żeby sprawy mniejszościowe były poruszane. Nie chodzi tu oczywiście o minister Kotulę, bo to nie tylko ten resort, że tak powiem. Jeszcze ten resort coś próbował robić, ale tutaj też chodzi o działania np. ministerstwa w KPRM, któremu przewodniczył pan minister Krawczyk. W kancelarii premiera została powołana grupa do spraw organizacji pozarządowych, czyli NGO, która ma rozmawiać na temat zaangażowania strony NGO w prezydencję. Absolutnie żadna organizacja mniejszościowa nie jest tam nawet reprezentowana. To więc pokazuje, w jaki sposób strona mniejszościowa była traktowana, jeśli chodzi o polską prezydencję. Szkoda, bo to była szansa, aby poruszyć tematy istotne dla Romów i innych narodowości, które zamieszkują Polskę, a bardzo ważne daty były w tym roku.

Jeśli chodzi o program rządowy, jeszcze raz kieruję podziękowania na ręce pani dyrektor z ministerstwa za to, że ten program jest, bo on jest bardzo ważny dla społeczności romskiej i jak najbardziej powinien być kontynuowany, ale wymaga pewnych poprawek i to dosyć znacznych. Zauważamy tutaj pewną dysproporcję, nawet bardzo dużą dysproporcję, jeśli chodzi o przyznawanie dotacji gminom a romskim organizacjom. Oczywiście bardzo mocno wspieramy budownictwo i remonty dla osób ze społeczności romskiej, ale proszę zauważyć, szanowna Komisjo, że to nie są lokale Romów, tylko to są lokale gminne czy zarządzane przez... Z innych funduszy można to robić.

Tutaj właśnie chodzi też o wysokość tego budżetu. Wiemy, że budżet nie był zwiększany już od wielu lat. Tak naprawdę to jest bardzo duży problem. Mieliśmy inflację, mieliśmy pandemię, mieliśmy różne rzeczy. Mamy też różne inne wyzwania. Bardzo więc prosimy ministerstwo, aby postarać się zwiększyć ten budżet.

Prosimy też, aby wydawać te środki na romskie organizacje, bo to jest bardzo istotne, żeby proporcje były zachowane, bo jest to program dla społeczności romskiej. Myślę, że wszyscy państwo się zgodzą, że jednak to organizacje romskie i sami Romowie wiedzą, gdzie te środki powinny iść. Oczywiście nie chcemy wykluczać tu gmin i one mogą startować po pewnych konsultacjach, ale te proporcje powinny być inne. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję, panie prezesie. Może jedna tylko uwaga. Polska prezydencja jeszcze się nie skończyła. Nawet nie ma jeszcze półmetka, choć niedługo nastąpi. W związku z tym moja sugestia. Może tutaj warto zwrócić się do pani ministry z jakimiś projektami, które...

Dyrektor departamentu KPRM Anna Mazurczak:

Przepraszam. Czy mogę?

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Chwileczkę, bo jeszcze mówię. Gdyby może zwrócić się z projektami, które mogłyby w jakiś sposób być podjęte? Tak, słucham, pani dyrektor.

Dyrektor departamentu KPRM Anna Mazurczak:

Chciałabym się tak krótko odnieść właśnie à propos zwracania się do pani ministry. To znaczy przypomnę, że resortem właściwym jest MSWiA. Teraz jakby podbiję to raz jeszcze, że w ogóle się zgadzam z pana oceną.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Ale w sprawie prezydencji?

Dyrektor departamentu KPRM Anna Mazurczak:

W sprawie prezydencji. Resortem właściwym, jeśli chodzi o mniejszości narodowe i etniczne, jest MSWiA także w czasie prezydencji.

To jest tak, że ministra ds. równości... W ogóle się zgadzam z pana oceną. Zacznę od tego, tak? Ministra ds. równości ma 8-osobowy departament. Całoroczny budżet na wszystkie jej działania w zeszłym roku wyniósł 38 tys. zł. To jest ministra ds. równości, tak? To, że my jak najbardziej podejmujemy różne inicjatywy związane ze społecznością romską, jest w dużej mierze naszą własną obserwacją dotyczącą tego, w jaki sposób do tej pory administracja rządowa w ogóle się tym tematem zajmowała. Podzielamy więc tutaj w ogóle pana ocenę.

Natomiast z naszej perspektywy... I znowu przypominam, że my po prostu mamy dosłownie jakiś mały kawałeczek, jeśli o to chodzi. W ramach prezydencji jest 300 wydarzeń, tak? Nasza ministra organizuje trzy wydarzenia. Na tych trzech wydarzeniach jedyna mniejszość, o której mówimy bezpośrednio, to jest właśnie społeczność romska. Cały jeden punkt programu tylko tej mniejszości, w dodatku w czasie wydarzenia o najwyższej randze, dlatego że to jest nieformalna rada ministrów ds. równości. W czasie tego spotkania nieformalnej rady są trzy punkty programu. Jeden z nich w całości jest poświęcony wyłącznie społeczności romskiej, dezinformacji i prezentacji raportu, o którym wcześniej wspomniała Magda Dropek.

Podkreślam tylko to, że dla nas, a znowu to jest perspektywa wyłącznie ministry Katarzyny Kotuli, naprawdę społeczność romska jest jak najbardziej pomijana, tak jakby nie była widziana. Dlatego my tutaj się trochę wyrywamy przed szereg. Jak najbardziej umieściliśmy tę tematykę w programie prezydencji u nas, tylko trochę odbiję tu piłkę do MSWiA, bo znowu tak jakby... Jeśli chodzi o nasze działania, oczywiście robimy, co możemy. Jeżeli mają państwo jeszcze jakieś sugestie i chcieliby, żebyśmy np. jakieś konkretne tematy wrzuciły chociażby do programu konferencji w Poznaniu, która się odbywa 23 czerwca, to jak najbardziej jesteśmy na to otwarte.

Natomiast w tej naszej wypowiedzi dużo też mówiliśmy chociażby o działalności w obszarze równości płci. Znowu podkreślę, że dla nas bardzo ważna jest intersekcjonalność, żebyśmy na społeczność romską też patrzyły przez pryzmat chociażby płci, dlatego przygotowałyśmy się dzisiaj, opowiadając państwu także o tym, co robimy chociażby w takim obszarze jak równość płci. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Może powiem jedną rzecz, że zasadniczo najpierw są pytania, a potem dyskusja. Podjęła już tutaj pani dyskusję i w sposób polemiczny się odniosła, a teraz odezwały się głosy. Chyba więc może rzeczywiście ten wątek byśmy zakończyli. Czy w tej sprawie pan prezes Kwiatkowski chce zabrać głos?

Prezes CRR Karol Kwiatkowski:

Tylko ad vocem.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dobrze, ale muszę uporządkować, kogo mam na liście i w jakiej sprawie. Pan prezes, potem przewodniczący. W tej sprawie?

Poseł Jarosław Sellin (PiS):

Tak.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Jak w tej sprawie, to dobrze. Potem pani Kwiatkowska. A pani jest z ministerstwa, tak?

Dyrektor do spraw komunikacji Fundacji W Stronę Dialogu Cecylia Jakubczak:

Nie. Reprezentuję Fundację W Stronę Dialogu, tylko tak tu usiadłam.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Siedzicie obok. Dobrze.

Dyrektor departamentu KPRM Anna Mazurczak:

My się po prostu ze społecznością obywatelską lubimy.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Tam jeszcze ktoś... Jeszcze poseł Rzepa. Też w tej sprawie, tak? Jeszcze pan Trojanek, ale to chyba w innej sprawie. Chcę oddzielić właśnie tę dyskusję, która nagle tutaj nam się wyłoniła, a która powinna nastąpić później, od – że tak powiem – dalszych pytań. Panie Bogdanie, czy pan też w sprawie prezydencji i tego co było, czy chodzi o inny temat? Bo wtedy troszkę później pana poproszę.

Przedstawiciel mniejszości romskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Bogdan Trojanek:

Dzień dobry, pani przewodnicząca. Witam serdecznie posłów. Witam państwa. Chciałbym się odnieść do tego, co powiedziały właśnie panie z ministerstwa...

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dobrze, ale to chwileczkę, w kolejności, to jakby OK... W tym segmencie zapisuję pana do głosu. Dobrze, czyli w takiej kolejności. Ojej, już mi się pomyliło. Właściwie to najpierw miałam

rzeczywiście pana Bogdana Trojanka, przedstawiciela mniejszości romskiej. To w takim razie zaczniemy od pana. Bardzo proszę podzielić się swoimi uwagami.

Przedstawiciel mniejszości romskiej w KWRiMNiE Bogdan Trojanek:

Dziękuję bardzo, pani przewodnicząca. Jeszcze raz witam serdecznie posłanki i posłów. Witam wszystkich braci Romów. Szanowna pani, więc powiem tak...

Szanowni państwo, przeczytałem uważnie to, co dostałem, ten wykaz ministra ds. równego traktowania. Powiem szczerze, że nie wiedziałem o tym, że my, Romowie, mamy takie potrzeby. Myślę o naszej sytuacji. Jesteśmy na świecie, żyjemy. Podkreślam, że nasze prawo romanipen jest od 700 lat. A tutaj nagle się dzieje niesamowita rzecz, ponieważ w tym sprawozdaniu czy w tej wizji jest mowa tylko o płci – płęć, płęć i płęć.

Państwo z ministerstwa opierają się tylko na jednej organizacji. Powiem o tym, bo jest tam chyba pani Kwiatkowska. Proszę państwa, chcecie budować nasz wizerunek, jak też potrzeby romskie na jednej organizacji. Na Fundacji W Stronę Dialogu państwo budują cały nasz wizerunek i całość naszych potrzeb, które my, Romowie, posiadamy. Powiem, że zwracałem się do państwa o pomoc, kiedy dziewczyna z Puław, młoda matka, potrzebowała pomocy. Państwo powiedzieli mi wtedy, że jako wasz gabinet nie są w stanie tego załatwić. Oczywiście ta sprawa się szczęśliwie zakończyła, bo pan rzecznik praw dziecka pomógł tej matce, młodej kobiecie, Cygance, której zabierali dziecko, a prosiłem panie o pomoc, ale...

Wracając do sedna sprawy, nie widzę tego. W życiu nie przekażę starszyźnie romskiej tego, co przeczytałem w tym sprawozdaniu, na którym minister Kotuła opiera budowanie naszego wizerunku i potrzeb ludzi żyjących, potrzebujących, matek, kobiet, dzieci, starszyny romskiej. Pierwszy raz słyszę o tym, żeby budować wizerunek i potrzeby Romów, patrząc tylko na płęć i na sprawę równego traktowania.

Proszę mi wierzyć, że nie mam nic do tego. Jestem bardzo tolerancyjny. Przytoczyły tam panie też sprawę dzieci romskich z Ukrainy. Oczywiście, że tak, ale to rząd polski też pomaga. Mamy potrzebujące nasze dzieci w Polsce. W Małopolsce są niesamowite potrzeby. Maszkowice, Koszary itd. Żałuję tego bardzo i przeżywam to, że pani dyrektor nie zapoznała się z raportem pana rzecznika praw obywatelskich, w którym napisał, jakie naprawdę są romskie potrzeby. To, co napisał rzecznik, jest trafione w punkt. W 26-kartkowym sprawozdaniu zwrócił uwagę na potrzeby Romów. To jest życie. To jest potrzebne. Jak to się mówi, bo jest takie przysłowie, kogo nie boli, ten nie stęka. My nie czujemy tego. Nie przekażę w ogóle tego sprawozdania królowi Romów czy starszyźnie romskiej, bo dla mnie osobiście jako dla człowieka tolerancyjnego... Jeżeli chcę być tolerowany, to też muszę tolerować, ale nie skupię się tylko na tym, co w tym raporcie czy w sprawozdaniu pani dyrektor napisała, skupiając się tylko na płci i na jednej organizacji, na której państwo chcą budować nasz wizerunek i nasze potrzeby romskie.

Jest wiele kobiet, matek, dziewczynek, które potrzebują się edukować, żyć normalnie i być normalnie traktowane, nie tylko przez pryzmat tego, że one są w jakiś sposób dyskryminowane – powiedzmy – z uwagi na płęć czy jakieś inne rzeczy, czy LGBT. My do tego oczywiście nic nie mamy, żyjemy w polskim państwie demokratycznym i dobrze, że tak jest, ale mamy inne potrzeby i nie można skupiać się tylko na tym.

Na szczęście, dzięki Bogu, jest Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Mamy wspańiały departament. Sam mogę powiedzieć, że już 10 lat jestem w kontakcie z tym departamentem i mam już jakąś wiedzę. Tam naprawdę wolnym krokiem, ale coś zmieniamy, znamy potrzeby Romów itd., jesteśmy.

Jeszcze druga, bardzo ważna sprawa. Pani przewodnicząca, szanowni państwo, chciałbym, żebyśmy się wszyscy wspólnie zastanowili nad tymi wydatkowanymi środkami, które od wielu lat idą na gminy. I teraz co się dzieje, że 25 lat temu był ten sam problem, jaki mamy dzisiaj, a pieniądze są wydatkowane? Czy nie da się znaleźć złotej recepty, żebyśmy to jakoś rozwiązali? Może to właśnie organizacje romskie bardziej przejęłyby inicjatywę, żeby zmobilizować też organizacje i Romów mieszkających na danym terenie, znających swoje potrzeby, żeby w jakiś sposób zachęcić ich do działania, pracy, remontów. Przecież wiem, że wielu Romów jest już dzisiaj fachowcami i mogliby sobie coś zrobić, a gmina wynajmuje firmy zewnętrzne, które wykonują jakąś pracę za olbrzymie pieniądze, a te pieniądze można byłoby dać Romom, by ich zmobilizować.

Pani przewodnicząca, właśnie godzinę temu, gdy wiedziałem, że się z państwem spotkamy, miałem sygnał, telefon z Maszkowic. Pan wójt postawił tam szlaban. Jest zakaz wjazdu

na teren placu. Rozmawiałem z urzędnikiem gminy z Maszkowic. Powiedział, że pan wójt gminy Łącko wydał taką decyzję, żeby postawić szlaban. Zakaz wjazdu dla Romów, a tam jest tylko jedna droga.

Dlatego do clou sprawy podejść. Tego raportu Departamentu do spraw Równego Traktowania nie przyjąłem do wiadomości. Nie zgadzam się z tym nigdy, żeby jedna organizacja budowała nasz wizerunek. Nigdy na to nie będzie zgody. Nie przekażę tego raportu, bo wstydziłbym się go przekazać. Mamy większe potrzeby. Nie powiem, bo dla starszyny romskiej i dla króla...

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Proszę pana, ale pan już to mówił, więc proszę nie powtarzać, tak że już...

Przedstawiciel mniejszości romskiej w KWRiMNiE Bogdan Trojanek:

Dobrze, ale to takie clou sprawy.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

To już dotarło do nas.

Przedstawiciel mniejszości romskiej w KWRiMNiE Bogdan Trojanek:

Dobrze. Dziękuję. To wszystko. Dziękuję serdecznie.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

To bardzo dziękuję. Głos teraz zabierze przewodniczący Sellin. Bardzo proszę.

Poseł Jarosław Sellin (PiS):

Chciałem podziękować panu Trojankowi za ten głos rozsądku, bo też można odnieść takie wrażenie, że tematyka romska i problem Romów w Polsce są wprzęgane w rydwan jakiejś niepotrzebnej ideologii. Na pewno Romowie tego nie potrzebują, bo oni mają realne problemy, o których pan też parę słów przed chwilą powiedział. Nad tymi problemami należy się pochylić.

Jeśli chodzi o prezydencję, tak się składa, że jestem też członkiem Komisji do Spraw Unii Europejskiej i dzisiaj mieliśmy posiedzenie tej komisji, na którym wysłuchaliśmy wstępnego sprawozdania na prawie półmetku tej prezydencji, moim zdaniem generalnie bezobjawowej, jeśli chodzi o rozwiązywanie dużych problemów, które są np. na niwie geopolitycznej, ale tego nie będę rozwijał. Usłyszałem jednak na tym posiedzeniu od ministra Niemczyckiego z KPRM, że odbyły się już 744 nieformalne i formalne spotkania grup roboczych w ramach polskiej prezydencji. Zadałbym sobie pytanie, czy którekolwiek z tych 744 formalnych bądź nieformalnych spotkań zorganizowanych przez polską prezydencję w najmniejszym, drobnym chociaż stopniu dotknęło problemów polskich mniejszości narodowych i etnicznych, a zwłaszcza problemów Romów. Szanowni państwo, sprawdźcie to. Moim zdaniem nie. To jest też jeden z dowodów na bezobjawowość tej polskiej prezydencji.

Natomiast mam pytania do MSWiA, bo tu mieliśmy dużo ciekawszy raport. Jeżeli ten program integracji społecznej i obywatelskiej Romów trwa od ćwierć wieku, bo od 2001 r., to musiał być jakiś punkt wyjścia tego programu. Diagnoza, co z tą integracją społeczną i obywatelską Romów w Polsce, realizacja tego programu przez 25 lat, jego czwarta edycja, jak słusznie dzisiaj to zauważyliście, na lata 2021–2030 i w związku z tym proste pytanie o ewaluację tego programu. Co się udało? Jaki był punkt wyjścia? Co chciano zrealizować? Co się udało? Mówiliście, że efekty tego programu są obiecujące, więc dopytuję, co się udało w zrealizowaniu tego programu dla mniej więcej 30 tys. Romów w Polsce, bo tak się szacuje, wedle jakich kryteriów pozytywnie oceniacie realizację tego programu i wedle jakich wskaźników, zwłaszcza w dziedzinach bezrobocia, edukacji i warunków lokalowych, czyli mieszkalnictwa. Skoro optymistycznie oceniacie, że on przynosi dobre efekty, to dobrze by było je poznać, żebyśmy to porównali z punktem wyjścia, czyli z 2001 r.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. No rzeczywiście. Na pewno warto by też spojrzeć na ostatnich 8 lat, ile sukcesów – w cudzysłowie – było. Jeżeli więc już ewaluować, to rzeczywiście ewaluować. Wtedy obraz może nie będzie taki kolorowy.

Proszę państwa, mam teraz do głosu zapisaną panią Jagnę Krotoską, prawniczkę w Wydziale Praw Migrantów i Mniejszości Narodowych i Etnicznych w Zespole do spraw Równego Traktowania w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich. Bardzo proszę panią o zabranie głosu.

Prawnik w Wydziale Praw Migrantów i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Zespołu do spraw Równego Traktowania Biura Rzecznika Praw Obywatelskich Jagna Krotoska:

Bardzo dziękuję za możliwość zabrania głosu. Z ogromnym zainteresowaniem wysłuchałam informacji przedstawionej przez MSWiA. Chciałam zadać jedno pytanie dotyczące tej informacji, a w zasadzie dwa.

Oczywiście rzecznik praw obywatelskich niezmiennie pozytywnie ocenia samą ideę programu romskiego, natomiast – jak tutaj już padło – program ten na poziomie jego realizacji nie jest pozbawiony wad. Chciałam więc też dopytać właśnie o planowaną ewaluację jakości realizacji tego programu. Z samej treści programu wynika, że jest możliwość śródkresowej ewaluacji w 2026 r. Chciałam się więc zapytać, czy ministerstwo planowało taką ewaluację w tym terminie.

Nawiążę też do korespondencji, którą rzecznik prowadzi z panem ministrem, a która dotyczy ewentualnej możliwości skorzystania przez ministra z uprawnień, jakie są przewidziane w programie romskim i przeznaczenia środków, które pochodzą z rezerwy celowej, na dodatkowe badania. W tym kontekście myśleliśmy o przygotowaniu diagnozy społecznej dotyczącej położonych w Małopolsce osiedli romskich w Koszarach i w Maszkowicach, która z całą pewnością byłaby kluczowa w dalszych pracach nad instrumentami i narzędziami, które pozwoliłyby w trwały sposób poprawić sytuację bytową ich mieszkańców. Z korespondencji wynikało, że ministerstwo miało wspólnie z wojewodą małopolskim dokonać analizy możliwości przeznaczenia takich środków na ten cel. Chciałabym więc zapytać, czy jakieś decyzje w tym zakresie zostały podjęte, a jeżeli tak, to w jakim terminie planowana jest realizacja tego zadania. Bardzo dziękuję.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Teraz poproszę o zabranie głosu panią Kwiatkowską. Potem mam na liście posła Rzepę. Czy kogoś pominęłam? Aha, pan prezes Kwiatkowski jeszcze raz. Tak, oczywiście, jeszcze pani była zapisana. W takim razie już w takiej kolejności. Dobrze, czyli bardzo proszę.

Dyrektor do spraw komunikacji i współpracy Centralnej Rady Romów w Polsce Karolina Kwiatkowska:

Dziękuję bardzo, pani przewodnicząca. Witam wszystkich bardzo serdecznie. Witam panią przewodniczącą, współprzewodniczących, państwa posłów i posłanki oraz wszystkich zgromadzonych na sali. Odniosę się do pierwszej informacji, którą pani dyrektor i pani radczyni zaprezentowały tutaj w imieniu pani ministery Kotuli.

Chciałam tylko powiedzieć, że rzeczywiście uczestniczyliśmy w spotkaniu z panią ministram Kotulą. Myślę, że uczestniczyło w nim dosyć dużo organizacji, które bardzo obrazowo, ale też rzeczowo przedstawiły, jakie są wyzwania współczesne, z czym borykają się dzisiaj Romowie i jakie tematy warto byłoby podjąć. Oczywiście wszyscy wspomnieliśmy, że jest prezydencja i że tak naprawdę warto byłoby podczas tej prezydencji podjąć odpowiednie tematy, dlatego że jednak – jak myślę – to jest niezwykle okazja do pochwalenia się, ale też opowiedzenia, jakie projekty czy działania są realizowane, jak funkcjonują organizacje romskie i co by można było więcej w tej kwestii zrobić.

Myślę, że kolejną rzeczą i to niezwykle ważną jest... Nie chcę tutaj tylko mówić o jednej, drugiej czy trzeciej organizacji, bo chodzi o to, żebyśmy wszyscy na ten temat mogli ze sobą rozmawiać i budować jednak dialog międzykulturowy. Warto by też jednak wspomnieć, że w Polsce są reprezentanci International Romani Union, jednej z pierwszych takich organizacji. Mamy w Polsce głównych przedstawicieli IRU, bo wiceprezydenta i dyrektora ds. komunikacji i współpracy, którzy na co dzień współpracują z różnymi instytucjami międzynarodowymi i diagnozują rzeczywistą sytuację społeczności romskiej. Myślę więc, że to jest też niezwykle moment do tego, żeby rozmawiać o sytuacji Romów w Polsce, ale też o tym, jakie można podjąć kroki, jeżeli chodzi o mniejszość romską w Europie. To jest jedna rzecz.

Bardzo dziękuję tutaj zarówno pani dyrektor, jak i pani radczyni, bo myślę, że na tym spotkaniu rzeczywiście wybrzmiało wiele sugestii i tematów, które były zaproponowane przez organizacje romskie. Mam pytanie, bo rozumiem... Odebrałam oczywiście korespondencję, jeżeli chodzi o konferencję, która będzie w Poznaniu. Oczywiście odpisałam. Jesteśmy otwarci na to, żeby czynnie wziąć udział w konferencji. Uważam, że ta droga jest najlepsza. Sami Romowie, ich przedstawiciele i liderzy będą widzieli, jakie tematy powinny być poruszane. To jest jedna kwestia, ale kolejna kwestia to spotkanie, które ma być zorganizowane 16 kwietnia.

No i padło teraz pytanie, bo tutaj pani dyrektor powiedziała, że tematy powinniśmy kierować do MSWiA, więc tak naprawdę czuję delikatną rozbieżność. Oczywiście na posiedzeniach

Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, w których mamy przyjemność też uczestniczyć, dyskutowaliśmy na temat prezydencji, że warto by podjąć tematy nie tylko mniejszości romskiej, ale w ogóle mniejszości narodowych i etnicznych. Członkowie strony mniejszościowej komisji byli co do tego jednomyślni. Mam więc pytanie. Do kogo mamy zgłaszać te tematy, które chcielibyśmy poruszyć?

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo za to pytanie, choć nie odpowiem na nie. Myślę, że tu się odpowiednie instytucje odniosą, w jakim zakresie i do kogo. Chciałabym tylko panią dopytać czy to jest organizacja międzynarodowa, czy polski oddział tej organizacji tutaj, bo jeżeli to są przedstawiciele polskiej społeczności romskiej, to chętnie zaprosiłabym ich do Komisji na nasze spotkania dotyczące kwestii romskich.

Dyrektor CRR Karolina Kwiatkowska:

Odpowiem, pani przewodnicząca. To sobie pozwolę odpowiedzieć.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Tak, proszę.

Dyrektor CRR Karolina Kwiatkowska:

Pozwolę sobie odpowiedzieć. Jak najbardziej to jest oczywiście światowa organizacja, która zrzesza organizacje romskie ze wszystkich krajów europejskich, ale nie tylko, bo też są dwie – że tak powiem – spoza Europy. Jednego z przedstawicieli tej organizacji mamy tutaj na sali. Wiceprezydentem jest pan Karol Kwiatkowski. Jestem dyrektorem ds. komunikacji i współpracy międzynarodowej w tej organizacji. Tak naprawdę pracujemy w tej organizacji już ponad 20 lat, ponieważ więcej niż 25 lat pracujemy na rzecz społeczności romskiej. Kolejną osobą, która była współtwórcą obchodów Międzynarodowego Dnia Romów, jest pan Stanisław Stankiewicz. Zresztą pan poseł miał okazję go poznać, bo obaj byli odznaczeni w muzeum w Treblince. Wtedy były odznaczenia przyznawane. Pan Stanisław Stankiewicz też jest Romem polskim, który bardzo wiele inicjował, jeżeli chodzi o IRU i o światową – że tak powiem – politykę na rzecz społeczności romskiej. Tak więc to jest też warto podkreślić, że mamy przedstawicieli Romów z Polski od wielu lat działających w tej organizacji.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

A ja się cieszę... Chwileczkę.

Poseł Jarosław Sellin (PiS):

A jakie to dwa kraje spoza Europy?

Prezes CRR Karol Kwiatkowski:

Ameryka i Azja.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dobrze. Cieszę się, że nie jest tak, że jest jakaś organizacja ważna dla społeczności romskiej w Polsce, która nie jest reprezentowana na posiedzeniu Komisji, bo jest ona reprezentowana przez państwa. To jest dobra wiadomość. Proszę państwa, to jeszcze pan prezes Kwiatkowski. Bardzo proszę. Potem będzie pani Małgorzata Kołaczek.

Prezes CRR Karol Kwiatkowski:

Dziękuję bardzo, pani przewodnicząca. Tylko...

Poseł Jarosław Sellin (PiS):

Nie. To pani Jakubczak.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Jakubczak? Aha, dobrze. Przepraszam.

Prezes CRR Karol Kwiatkowski:

Naprawdę już krótko. Zaraz oddaję głos. Bardzo krótko chciałem się odnieść do tego, co mówiła pani przewodnicząca, ale pragnę tutaj podkreślić, że wybory są demokratyczne, czyli tak naprawdę delegaci Romów z całego świata wybierają swoje przedstawicielstwo. Mam zaszczyt być wybranym na wiceprezydenta tej organizacji na drugą kadencję.

Pani przewodnicząca pytała, co zrobiliśmy w tej kwestii i gdzie pisaliśmy. To już chciałem odpowiedzieć, że wyszły od nas pisma do pana ministra Siemoniaka z prośbą o pomoc i o uświetnienie 8 kwietnia. Będzie to 35-lecie.

Dyrektor departamentu MSWiA Katarzyna Kownacka:

Jeszcze go nie mamy.

Prezes CRR Karol Kwiatkowski:

Dojdzie jeszcze. Myślę, że jutro. Napisaaliśmy również do pana marszałka Sejmu Szymona Hołowni, bo to bardzo ważna data dla społeczności romskiej, aby wykorzystać tę sytuację do wspólnych działań i rozpocząć dyskusję na rzecz społeczności romskiej.

Tak jak właśnie mówię, absolutnie nie było moim zamiarem, by krytykować kogokolwiek, tylko podkreślić fakt, że w mniemaniu społeczności romskiej, ale myślę, że też i innych społeczności mniejszościowych, my nie jesteśmy reprezentowani. To, co mówił pan współprzewodniczący, że rzeczywiście sprawy dotyczące żadnej mniejszości nie są poruszane, jeśli chodzi o polską prezydencję. Dziękując MSWiA za to, że jest program, zauważamy, że on wymaga zmian. Ze swojej strony więc staramy się, o co możemy. Myślę jednak, że inicjatywa musi być po stronie rządowej, jak też i państwa, jeśli chodzi o posłów i posłanki, bo ten dialog jest dla nas bardzo istotny. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Bardzo dziękuję. Teraz już poproszę o zabranie głosu panią Cecylię Jakubczak, która jest dyrektorką ds. komunikacji Fundacji W Stronę Dialogu. Bardzo proszę.

Dyrektor Fundacji W Stronę Dialogu Cecylia Jakubczak:

Dziękuję, pani przewodnicząca. Na początku chciałabym wspomnieć trzy słowa o naszej organizacji, ponieważ Fundacja W Stronę Dialogu pojawiła się tutaj już parę razy. Owszem, zajmujemy się kwestią kobiet Romek, co jest bardzo istotne, ponieważ jest to grupa, która na wielu płaszczyznach doświadcza dyskryminacji.

Bardzo nas cieszy to, że ministra Kotula podejmuje ten temat. Zresztą wspierała nas również podczas konferencji poświęconej dzieciom ze społeczności romskiej z Ukrainy. Zorganizowała też spotkanie, o którym była mowa, co jest bardzo ważne, ponieważ – o ile się nie mylę – to był jedyny minister, który spotkał się ze społecznością romską w tak szerokim gronie, aby właśnie usłyszeć ten wielogłos, o którym była mowa, bo jest on istotny. To jest społeczność zróżnicowana, więc warto wsłuchiwać się w to, co prezentują różne organizacje.

Tak, zajmujemy się kobietami, ale również aktywizacją zawodową i edukacją. Należymy do grupy roboczej przy Ministerstwie Edukacji Narodowej. Integracja, kultura, zdrowie – to wszystko są tematy, z którymi do nas się można zgłaszać.

Pojawił się temat 8 kwietnia – Międzynarodowego Dnia Romów. W tamtym roku współpracowaliśmy z władzami lokalnymi, ponieważ pierwszy raz Pałac Kultury i Nauki w Warszawie został podświetlony w kolory romskiej flagi. Mamy nadzieję, że w tym roku nie tylko władze samorządowe, ale też władze państwowe będą nas wspierać w tym, co jest istotne i co tutaj się pojawiło kilka razy, a więc w zwiększeniu widoczności społeczności romskiej i tematów, które są dla nas ważne.

Chciałabym wesprzeć głos pana Kwiatkowskiego, który podjął – na ile takie spotkanie pozwala – temat ewaluacji programu prowadzonego przez MSWiA. Właśnie o tę ewaluację, która się tutaj parokrotnie pojawiła, chciałabym zapytać. Jakie są plany w związku z tym? Czy jako organizacje działające na rzecz społeczności romskiej możemy włączyć się w taki program i poddać go ocenie z naszego punktu widzenia, który jest różny, inny aniżeli rządowy? Warto włączyć romską perspektywę w taką ewaluację. Program rozpoczął się w 2021 r., a mamy 2025 r., więc taka ewaluacja w połowie byłaby wskazana. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Teraz już poseł Rzepa, który bardzo długo i cierpliwie czekał na swoją kolej.

Poseł Jarosław Rzepa (PSL-TD):

Dzień dobry, pani przewodnicząca. Szanowni panie i panowie posłowie, drodzy goście, niestety muszę powiedzieć troszeczkę inaczej, bo po tych informacjach spodziewałem się zdecydowanie czegoś innego. Pozwolą państwo, że to jasno powiem. Tak naprawdę myślę, że dzisiaj powinniśmy przede wszystkim dyskutować na temat integracji społecznej i obywatelskiej mniejszości

romskiej poprzez realizowane programy, na ile one są skuteczne, czy te pieniądze wydawane, o których mówiła pani dyrektor... Można wydawać każde pieniądze, szanowni państwo, tylko trzeba to monitorować, badać, zmieniać i ewentualnie powiedzieć, że np. szkoda tych pieniędzy w pewnych momentach. To wydaje mi się najważniejsze.

Szanowni państwo, mamy problemy integracją i w pewnych społecznych obszarach, których od wielu lat nie jesteśmy w stanie zmienić. Pytanie. Dlaczego? Czy to jest już pewna bariera, jakiś mur, którego nie jesteśmy w stanie przebić, czy też środki, które dobieramy, są niewłaściwe? Na takie pytanie chciałbym usłyszeć odpowiedź ze strony MSWiA.

Oczywiście, pani dyrektor, bardzo ważne jest to, co nam się udało w Polsce zrobić. Tym, co powinno być prezydencji, to jest np. kopia naszej ustawy, która powinna być przykładem. Spróbujmy to wprowadzić albo przekonać inne kraje UE, że warto iść polską drogą, bo to byłoby chyba najwłaściwsze z punktu widzenia prezydencji, szanując oczywiście specyfikę wszystkich krajów członkowskich i ich wewnętrzną historię oraz mniejszości narodowe i grupy etniczne.

Tak naprawdę właśnie dlatego wydaje mi się, że te dwa elementy moim zdaniem... Z punktu widzenia prezydencji to informacja, która całkowicie do mnie w żaden sposób nie przemawia. Powiedziałem, czego bym oczekiwał. Mam może pytanie, dlaczego w ten sposób do tego nie podeszliśmy i nie podchodzimy. Z drugiej strony chciałbym usłyszeć odpowiedź właśnie na to pytanie, jak pieniądze, które wydajemy, poprawiają integrację, jak też zmieniają rzeczywistość. Czy wydajemy te pieniądze i tak naprawdę nic z tego nie ma? Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Proszę państwa, jak na razie był to ostatni głos, który był zapisany. Bardzo proszę, czyli teraz poproszę o kolejne głosy. Pani Mariola Abkowicz. Czy ktoś następny jeszcze jest zapisany albo chce zabrać głos? Odpowiedzi potem, bo najpierw chcę zapytać, czy wszystkie osoby z pytaniami, kwestiami itd. zabierały głos. Czyli chyba pani prezeska Mariola będzie ostatnim głosem, a potem już w takim razie zwrócę się do rządu o kolejną rundę odpowiedzi na to, co zostało powiedziane w dyskusji. Bardzo proszę.

Przedstawicielka mniejszości karaimskiej w Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych Mariola Abkowicz:

Pani przewodnicząca, bardzo dziękuję za udzielenie głosu. Tym razem zabieram głos nie jako przewodnicząca Związku Karaimów Polskich czy członek komisji wspólnej, ale w innym moim alter ego, bo od 3 stycznia jestem pełnomocnikiem wojewody dolnośląskiego ds. mniejszości. Przyglądam się realizacji programu romskiego w województwie. Uczę się tak naprawdę tego, jak to wygląda, jaki jest podział, jak wygląda realizacja działań, jakie są potrzeby społeczności romskiej i administracji, jako że – jak państwo wiedzą – potrafię patrzeć na to z dwóch różnych stron i jako członek społeczności mniejszościowej, i w tej chwili jako osoba z administracji rządowej. Trochę więc inaczej na to patrzę i widzę, jak wiele różnych rzeczy mamy do zrobienia.

Nie będę może tutaj oddawała głosu pani dyrektor, ale wiem, że na ten rok jest planowana właśnie ewaluacja programu. Przygotowujemy się do tego. Ten rok ma być kluczowy, bo trzeba to zbadać i obejrzeć, bo zdecydowanie proporcja między środkami, które przyznawane są gminom a społeczności romskiej, jest mocno naruszona, natomiast pewnie wynika to z tego, że łatwiej rozliczyć wniosek, który realizuje gmina, niż organizacja romska, która nie zawsze jest idealna i potrafi wszystko zrobić prawidłowo, więc prościej jest przekazać pieniądze gminie.

Jeżeli chodzi o mieszkalnictwo, to wiem też, że np. na Dolnym Śląsku są tzw. prace za dług, czyli że przedstawiciele społeczności romskiej dostają wynagrodzenie za pracę i środki czystości, a część tego wynagrodzenia, które powinni dostać, idzie na opłacenie długów za mieszkanie. Czyli tak naprawdę to są prace interwencyjne, które zwykle chyba biura ds. bezrobotnych powinny opłacać, a tutaj opłacane jest to z programu romskiego. Jako pełnomocnik miałam też taką korespondencję z gmin, gdzie jakieś środki nie zostały przyznane właśnie na remonty mieszkań. Pojawiło się u mnie pytanie, czy naprawdę remonty zasobu komunalnego i dostosowanie mieszkań dla niepełnosprawnych musi być finansowane z programu romskiego, bo to jest problem. To są jednak pytania, które sobie w tej chwili zadaję, bo próbuję też mapować całą sytuację.

Dzięki pracom państwa Kwiatkowskich, a właściwie pana Karola, wczoraj w urzędzie wojewódzkim we Wrocławiu mieliśmy bardzo dobre spotkanie beneficjentów projektów unijnych dla społeczności romskiej, które są przeznaczone z jednej strony na wsparcie organizacji romskich,

a z drugiej strony na szkolenia. Umówiliśmy się już tutaj, że będziemy robić szkolenia nie tylko dla społeczności romskiej, z których przedstawiciele Romów wyjdą z kartką, że zostali przeszkoleni, ale też będziemy robić szkolenia dla pracowników administracji, gmin, nauczycieli tam, gdzie są potrzebne, bo np. pojawiają się problemy z mową nienawiści i z rozumieniem różnic kulturowych. W tych programach i działaniach są naprawdę bardzo duże środki. Mam nadzieję, że będziemy mogli troszeczkę popracować, żebyśmy obok tych środków, które są w ramach programu romskiego, wykorzystali środki unijne i na podniesienie jakości życia przedstawicieli społeczności romskiej, i tak naprawdę na rozumienie ich potrzeb przez osoby, które pracują z mniejszością, z tą społecznością, czyli urzędników, nauczycieli, dyrektorów szkół.

Dla mnie ogromnie niepokojącym sygnałem jest np. to, że niektóre szkoły nie zgłaszają dzieci do systemu informacji oświatowej SIO, ponieważ rodzice nie zapłacili składki na komitet rodzicielski, w związku z czym nie ma pieniędzy na asystenta edukacji romskiej. No nie ma pieniędzy, ponieważ dziecko nie zostało zgłoszone do SIO, więc tych pieniędzy nie ma. To są takie rzeczy, które będę próbowała diagnozować u siebie w województwie. Mam nadzieję, że uda mi się jakby dojść do problemów i rozwiązać je, ale rozumiem, że te problemy pojawiają się tak naprawdę w całej Polsce.

Praca jest bardzo ciężka, ponieważ z jednej strony pieniądze dla społeczności romskiej są bardzo potrzebne na podniesienie jej integracji społecznej, ale z drugiej strony wiem, że właściwie od 10 lat pojawia się takie zjawisko, że czasami urzędnikom się wydaje, że wiedzą lepiej, a że łatwiej jest im skorzystać z pieniędzy, które są proste do rozliczenia, to oni lepiej wiedzą, czego społeczność romska potrzebuje. Chciałabym więc, żeby społeczność romska miała głos i potrafiła kształcić swoich liderów, bo bez edukacji i kształcenia lokalnych liderów nie da się po prostu iść dalej. Wszystkie inne społeczności mniejszościowe mają jakby zupełnie inny poziom, z którego startowały dwadzieścia parę lat temu, czyli wtedy, kiedy zaczęliśmy tworzyć organizacje i funkcjonować jako organizacje pozarządowe. Społeczność romska idzie z innego poziomu i dochodzi, więc teraz tylko trzeba ją wesprzeć w tym, żeby Romowie byli rzeczywiście aktywnymi uczestnikami życia społecznego oraz potrafili w sposób prosty i jasny korzystać ze środków, które są przeznaczone na ich integrację. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. O głos poprosił pan poseł Włodzisław Giziński. Bardzo proszę.

Posel Włodzisław Giziński (KO):

Pani przewodnicząca, szanowni państwo, słuchając przedmówczyni, przypominam to, co usłyszeliśmy dwa tygodnie temu od rzecznika praw obywatelskich, że brakuje instrumentów do rozwiązywania problemów mieszkaniowych w Małopolsce. Wyrażam nadzieję, że państwo znajdą te instrumenty i będziemy mogli je stosować. Mam taką nadzieję.

Mam też pytanie o to, jak oceniamy dotychczasową działalność asystentów edukacji. Jakie widzimy perspektywy rozszerzania tego programu i wzbogacania go? Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Bardzo dziękuję. O głos poprosił ponownie pan Bogdan Trojanek. Bardzo proszę, panie prezesie.

Przedstawiciel mniejszości romskiej w KWRiMNiE Bogdan Trojanek:

Dziękuję, pani przewodnicząca. Bardzo się cieszę z tego, co usłyszałem od pani Abkowicz, która jest pełnomocnikiem z województwa dolnośląskiego. To jest miód na moje serce.

Chciałem jednak króciutko powiedzieć, że miałem tę przyjemność, by uczestniczyć wraz z pracownikami rzecznika praw obywatelskich... Jeździliśmy po Małopolsce. Odwiedziliśmy te najbardziej – powiedzmy – nieszczęśliwe dla nas i chyba też dla nich miejscowości, takie jak Koszary, Limanowa, Maszkowice. Tam kilkakrotnie pracownicy rzecznika spotykali się z wójtami i z mieszkańcami gmin.

Jest ten problem, jak słusznie powiedział tutaj mój przedmówca. Małopolska jest strasznym, zagrożonym miejscem. Nie będę się już powtarzał. Pracujemy nad tym wszystkim. Mam taką nadzieję i pobożne życzenie, że wspólnie z departamentem MSWiA wypracujemy jakiś instrument. Mam nadzieję, że usiądziemy przy tym wszyscy, także liderzy naszego społeczeństwa, bo my najbardziej wiemy, co jest nam potrzebne. Wiemy, co Romom jest potrzebne. Stawiam oczywiście na edukację, mieszkalnictwo i zdrowie. To są dla mnie priorytety, które są najważniejsze. I praca też, przede wszystkim praca, bo to jest bardzo ważne do normalnego funkcjonowania. Mam taką nadzieję i wiem, że wypracujemy taki instrument, jak i wraz

z departamentem znajdziemy złotą receptę na wspólne działanie i właśnie na poprawę sytuacji bytowej Romów w Małopolsce. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję, panie prezesie. Proszę państwa, to już był ostatni głos spośród uczestników i uczestniczek naszego spotkania, poza przedstawicielami i przedstawicielkami rządu, ale i sobie udzielię głosu, bo przedtem jeszcze sama chciałabym zgłosić parę uwag.

Mianowicie trudno się tu rzeczywiście w dużej mierze nie zgodzić z tymi krytycznymi uwagami, które zostały wypowiedziane m.in. przez posła Rzepę, że mamy do czynienia z bardzo głębokimi, strukturalnymi barierami, które przeszkadzają w realizacji i w tym postępie. Właściwie cały czas są jakieś projekty, trochę przypadkowe, typu temu damy trochę, tamtemu rzucimy trochę. Brak jest ogólnej strategii. Do tego na pewno są rozmaite uprzedzenia, często niewypowiedziane, jak i jakieś bariery. Weźmy te nieszczęsne Maszkowice, gdzie przecież też władze lokalne robią wszystko, żeby tam do czegoś nie doszło, żeby żadna dobra zmiana nie nastąpiła z lewej czy z prawej, ze strony rzecznika czy Komisji itd. Okazuje się, że to jakoś trudno ten problem rozwiązać.

Rzeczywiście trudno dostrzec jakiś zdecydowany postęp, który na pewno jest, ale nie taki, jak by się chciało i jaki powinien nastąpić w demokratycznym, nowoczesnym, zasobnym kraju w środku Europy. Tak więc mamy z tym problem. Osobiście sugerowałabym... Myślę, że możemy mieć też problem z ewaluacją i z dobrymi metodami ewaluacyjnymi. Wiemy, że takie dobre metody ewaluacji są w różnych programach unijnych i zachodnich. Może warto też do nich sięgnąć, żeby w trochę bardziej pogłębiony sposób dotrzeć do jądra problemu i próbować zaadresować je przy kolejnych edycjach. To moja sugestia do ewentualnego odniesienia się. Muszę powiedzieć, że rzeczywiście nie jest to różowy obraz, co mówię oczywiście z przykrością.

No ale nic, teraz to już oddaję głos przedstawicielkom rządu. Najpierw pani dyrektorka Kownacka. Bardzo proszę.

Dyrektor departamentu MSWiA Katarzyna Kownacka:

To tylko jednym zdaniem odniosę się do wypowiedzi pani dyrektor Departamentu do spraw Równego Traktowania. To, że w MSWiA jest Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, to nie znaczy, że wszystkie działania państwa na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych realizuje tylko ten resort. Współpracujemy z innymi resortami w ramach przeróżnych działań, jak chociażby z Ministerstwem Edukacji Narodowej w kwestiach dotyczących edukacji mniejszości narodowych i etnicznych.

Jeśli chodzi o pytania, to postaram się odpowiedzieć na wszystkie czy odnieść się do wszystkich uwag. Było pytanie dotyczące tego, co program integracji dał po 25 latach. Na początku powiem, że sprawozdania z realizacji programu integracji romskiej są corocznie wykonywane i publikowane na naszej stronie. Ostatnie dostępne sprawozdanie jest za rok 2023, ponieważ badające do połowy marca wojewodowie mieli termin, żeby przesłać sprawozdania za rok 2024.

Jeśli chodzi o ewaluację, to każda z poprzednich edycji tego programu była ewaluowana przez podmiot zewnętrzny. Żeby nie być sędzią we własnej sprawie, powiem, że ewaluacja programu za lata 2014–2020 również jest na naszej stronie internetowej.

Realizacja tego programu przez całe lata przyniosła pozytywne kwestie. Zapewne nie wymienię wszystkich, a tylko przykładowe.

Z całą pewnością są to asystenci edukacji romskiej, czyli osoby, które wspierają dzieci i młodzież na etapie edukacji. Tak jak sobie przypomnieliśmy, poprzednia ewaluacja przyniosła sugestie czy jakby rekomendację dotyczącą tego, żeby wspierać asystentów romskich w realizacji ich działań. Zorganizowane zostało forum asystentów, na którym mogli oni wymieniać się dobrymi praktykami i gdzie mieli wsparcie np. przedstawiciele kuratoriów oświaty, pracowników samorządowych, pracowników opieki społecznej.

Padła uwaga dotycząca tego, że niewystarczająca czy mniejsza jest liczba organizacji romskich realizujących projekty. Zdajemy sobie z tego sprawę. Myślę jednak, że już całkiem duże grono tych organizacji realizuje projekty. To też jest dobry efekt 20-letniej realizacji tego programu. Aktywizacja organizacji pozarządowych NGO ze środowisk romskich i w ogóle tych środowisk to jest efekt programu integracji romskiej.

Bardzo dobrze przyjmowanym efektem realizacji kolejnych edycji programu są projekty stypendialne dla uczniów i studentów.

Efektom wieloletnich działań było też zdiagnozowanie potrzeby dotyczącej wsparcia nie tylko strony mniejszościowej, ale także tych, którzy na jej rzecz pracują, w zakresie podniesienia świadomości, wiedzy, edukacji. Stąd pomysł na realizację studiów romologicznych, które w tym roku będą prowadzone w Poznaniu.

Jeśli chodzi o programy dotyczące mieszkalnictwa. Tak jak powiedziałam już na etapie referowania krótkiej informacji dla państwa, cieszy to, że one są jakby z strefie zainteresowań. Ciągłe są projekty, które dotyczą mieszkalnictwa, nie mogą to być jednak projekty... One są po pierwsze bardzo kosztowne. Po drugie, zanim będą zrealizowane – nie wiem – remonty czy zakupy jakichś kontenerów mieszkalnych, muszą być uregulowane kwestie np. własności gruntów. Natomiast jeśli chodzi o finansowanie remontów, to jednak z pieniądza publicznego finansować możemy tylko to mieszkalnictwo, które jest mieszkalnictwem komunalnym, a nie prywatnym. Tam, gdzie są takie potrzeby i gdzie z formalnoprawnego punktu widzenia da się to zrobić, projekty są dofinansowywane.

Jeśli chodzi jeszcze o jakieś przykłady tego, co dobrego dzieje się w ramach tego programu, to z pewnością jest to działalność świetlicowa. Kilka przykładów sobie zanotowałam. Te projekty od wielu lat są wspierane i przynoszą pozytywne efekty.

To prawda, jeśli chodzi o ogólną pulę środków, że ona od kilku lat się nie zmienia. W ostatnich dwóch miesiącach, odkąd jestem dyrektorem, ciągle to powtarzam i wydaje mi się, że to byłaby też jakby wola ministerstwa, żeby ten worek pieniędzy – mówiąc bardzo kolokwialnie – na działania mniejszościowe, w tym na program integracji, był znacznie większy. Staramy się jednak realizować możliwie dużo projektów w ramach tego budżetu, który jest dostępny.

Powołując się na to, co powiedziała pani Mariola Abkowitz, rzeczywiście planowana jest ewaluacja śródkresowa programu integracji romskiej na lata 2021–2030, ponieważ mamy głosy, że warto by przyrzeć się temu programowi nie tylko z perspektywy kilku edycji realizowanych w kolejnych latach, ale również w trakcie tej trwającej jeszcze edycji. Taką ewaluację mamy więc w planach.

Szukam, czy jeszcze coś pominęłam. Czy jeszcze do czegoś powinnam się odnieść?

Dyrektor Fundacji W Stronę Dialogu Cecylia Jakubczak:

Czy mogę? Bo moje pytanie zostało pominięte.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Chwileczkę. Tylko niech pani dyrektorka zdecyduje, czy już powiedziała wszystko. Pani skończyła czy nie?

Dyrektor Fundacji W Stronę Dialogu Cecylia Jakubczak:

Właśnie pani zapytała, czy coś jeszcze nie było poruszane.

Dyrektor departamentu MSWiA Katarzyna Kownacka:

Tak, bo jeszcze chciałam zapytać, czy czegoś nie poruszyłam. To było włączenie w ewaluację?

Dyrektor Fundacji W Stronę Dialogu Cecylia Jakubczak:

Tak.

Dyrektor departamentu MSWiA Katarzyna Kownacka:

Dobrze. OK, przyjmujemy głos. Poproszę o kontakt. Myślę, że to jest dobry pomysł, żeby zaprosić organizacje romskie. My też mamy kontakt z niektórymi, ale domyślam się, że nie ze wszystkimi.

Dyrektor Fundacji W Stronę Dialogu Cecylia Jakubczak:

Dziękuję bardzo za odpowiedź na moje pytanie.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję. Teraz już poproszę o odpowiedź i o odniesienie się przedstawicielki ministerstwa ds. równego traktowania.

Dyrektor departamentu KPRM Anna Mazurczak:

Dziękuję bardzo. Do trzech kwestii może krótko się odniosę i oddam głos radczyni Magdzie Dropek.

Po pierwsze, w odniesieniu do głosów dotyczących tego, że za dużo piszemy o płci albo za bardzo się do niej odnosimy, to dla mnie ta wypowiedź tylko podkreśla sens naszej pracy. To znaczy dla nas to jest bardzo ważne, żeby podkreślać, że kobiety romskie doświadczają

specyficznego rodzaju dyskryminacji i doświadczają przemocy ze względu na płeć. My też jako administracja rządowa powinniśmy to widzieć i dostrzegać, a cały system przeciwdziałania dyskryminacji czy przemocy ze względu na płeć budować właśnie z uwzględnieniem – powiedzmy – jakby specyficznych potrzeb czy specyficznej sytuacji kobiet romskich.

Krótko à propos Fundacji W Stronę Dialogu i takiego zarzutu, że to jest organizacja, która miałaby jakoś – nie wiem – budować wizerunek społeczności romskiej w Polsce. Magda Dropek za chwilę powie o tym, czym jest w ogóle prezydencja, dlatego że rolą polskiej czy jakiegokolwiek prezydencji nie jest w ogóle to, żeby budować jakikolwiek wizerunek jakiejś społeczności z kraju członkowskiego. To nie jest też fundacja, co podkreślę, którą zaprosiliśmy na spotkanie nieformalnej rady ministrów ds. równości. To nie ta fundacja, tak? Fundacja, której przedstawiciele będą obecni na tym spotkaniu na nasze zaproszenie, to jest Dom na Pograniczu. Fundacja Dom na Pograniczu nie jest zaproszona na to spotkanie dlatego, że ma reprezentować – nie wiem – czyjekolwiek interesy albo postulaty, tylko dlatego, że to jest ta fundacja, która zrobiła raport dotyczący dezinformacji. Znamy ten raport. Był on już przedstawiany różnym organizacjom międzynarodowym. Sama byłam m.in. na prezentacji tego raportu, gdy był on przedstawiany Biuru Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka ODIHR. Z tego powodu ta fundacja jest zaproszona. Gdyby jakakolwiek inna organizacja, fundacja czy stowarzyszenie przygotowały taki raport na temat dezinformacji i prezentowały go organizacjom międzynarodowym, to byśmy je zaprosiłyby.

I ostatnia rzecz à propos tego, że... Pani dyrektor, bardzo się zgadzam z tym, że oczywiście to, że jest jeden departament w MSWiA, nie oznacza, że robi on wszystko wokół tej konkretnej mniejszości. Oczywiście to jest też problem, z którym same się borykamy. To, że jest Departament do spraw Równego Traktowania, nie oznacza, że on zajmuje się wszystkimi kwestiami dotyczącymi równego traktowania i dyskryminacji. Chodziło mi tylko o to, że akurat, jeśli mowa o mniejszościach narodowych i etnicznych, to zdecydowanie jesteście resortem wiodącym. Dlatego, odpowiadając też na pytanie pani Kwiatkowskiej à propos tego, do kogo się kierować, jak najbardziej można zgłaszać tematy do poruszenia w czasie prezydencji do resortu wiodącego. Nasza rola jest taka... My się chętnie jej zawsze podejmujemy i po prostu oferujemy, że będziemy to robić. Nasza rola jest koordynacyjna, więc jakby jest to zupełnie OK, by skierować np. jakieś zapytanie czy jakąś sprawę do podjęcia zarówno do resortu wiodącego, jak i do nas, bo my po prostu w miarę naszych zasobów zawsze chętnie się zaangażujemy i wesprzemy wszystkie resorty w tym, żeby w odpowiedni sposób zajmować się sprawami dotyczącymi dyskryminacji.

Jeszcze dwa słowa od Magdy Dropek o samej prezydencji.

Radca w departamencie KPRM Magda Dropek:

Tak, jeszcze pozwolę sobie trochę to połączyć i odpowiedzieć też na pytanie pani Kwiatkowskiej w kontekście konferencji poznańskiej, ale też samej prezydencji.

Tak jak dyrektorka tu powiedziała, słowo „koordynacja” też jest bardzo ważne, bo często chyba zapominamy, że ta prezydencja w Radzie Unii Europejskiej, która jest rotacyjna co pół roku, tak naprawdę dotyczy np. koordynowania przewodniczenia w UE i wielu wydarzeń urzędniczych, takich wewnętrznych, administracyjnych, które odbywają się wtedy w Polsce, w kontekście zapewnienia ciągłości działań rady. To, co mówiłam też na początku. Dlatego też pozwoliłam sobie zrobić większy wstęp, mówiąc, jakie tam są założenia. Myślę, że to jest coś, z czym same się jakby borykamy. Nawet borykałyśmy się z tym w projektowaniu tematów i priorytetów ministry ds. równości w kontekście tego, że jednak ciągle też poruszamy się na poziomie europejskim, więc prezydencja w Radzie Unii Europejskiej nie do końca jest tą przestrzenią, by bardzo mocno wrzucać np. ustawy, zagadnienia czy właśnie przede wszystkim jakieś kwestie krajowe. Dlatego też oczywiście konferencja w Poznaniu jest dla nas bardzo ważna, bo ona jest właśnie taką przestrzenią, w której możemy wtedy zrobić coś ze społeczeństwem obywatelskim, z wszystkimi tymi aktorami i aktorkami życia publicznego, którzy są dla nas ważni.

Jeszcze odpowiadając jednym zdaniem w kontekście konferencji, oczywiście teraz jesteśmy na poziomie bardzo mocno koncepcyjnym, dopinającym program tej konferencji, ale myślimy także o tym, co zrobić, by było to wydarzenie np. z przestrzenią dla organizacji pozarządowych, w której będą mogły się posieciować, korzystając z obecności gości i gościń, którzy na tej konferencji będą, czyli z poziomu europejskiego, co też jeszcze pozwolę sobie przypomnieć. Zastanawiamy się, w jaki sposób jeszcze bardziej włączyć, właśnie też pokazując... Może nie

chciałabym mówić, że chodzi o problemy, bo my też trochę myślimy o wyzwaniach, prawda? Nie chcemy mówić po prostu o problemie np. w kontekście różnych mniejszości, tylko bardziej widzimy tutaj wyzwania, potrzeby i zagadnienia. Dziękuję.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. O głos jeszcze poprosiła przedstawicielka rzecznika praw obywatelskich pani Jagna Krotoska. Bardzo proszę.

Prawnik w zespole BRPO Jagna Krotoska:

Bardzo dziękuję, pani przewodniczący. Chciałam tylko dopytać panią dyrektorkę Kownacką, bo nie dostałam odpowiedzi na swoje pytanie dotyczące tego, że...

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Przepraszam. Proszę mówić troszkę głośniej, bo jest problem z pani głosem. Najpierw jest bardzo głośno, a potem głos się ścisza, więc proszę tak... Głośniej chyba jednak wolimy.

Prawnik w zespole BRPO Jagna Krotoska:

Dobrze, jasne, jak najbardziej. Postaram się może po prostu przełączyć mikrofon. Nie wiem, czy tak jest lepiej.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

OK, tak. Proszę mówić.

Prawnik w zespole BRPO Jagna Krotoska:

Dobrze, to będę kontynuować. Znowu jest problem?

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Nie. Przez chwilę nie słyszeliśmy, ale teraz znowu słyszymy, tak że proszę mówić.

Prawnik w zespole BRPO Jagna Krotoska:

Dobrze. Bardzo dziękuję i przepraszam za te usterki. Czy ewentualnie podjęto decyzję o tym, czy jest możliwość przeznaczenia środków z rezerwy celowej na sporządzenie diagnozy społecznej dotyczącej osiedli? W Maszkowicach to byłaby aktualizacja. No i nowa diagnoza społeczna dotycząca osiedla w Koszarach. W tej sprawie rzecznik prowadził korespondencję z ministrem. Wiem, że tutaj analiza miała zostać przeprowadzona wspólnie z wojewodą małopolskim. Chciałam się dowiedzieć, czy coś w tym zakresie zostało zadecydowane. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Pani dyrektorko, proszę bardzo.

Dyrektor departamentu MSWiA Katarzyna Kownacka:

Tak. Przepraszam najmocniej, że nie odpowiedziałam na pytanie, ale głos strasznie rezonował, prawdę mówiąc, więc części pani wypowiedzi nie słyszałam i nie rozumiałam. Rzeczywiście była to sugestia rzecznika praw obywatelskich, która dotyczyła konieczności przeprowadzenia takiej diagnozy. W tej sprawie jesteśmy w kontakcie z wojewodą małopolskim. Mamy zabezpieczone środki. Taka diagnoza zostanie przeprowadzona. Wiem, że na etapie Komisji sejmowej w poprzedniej kadencji trwały jakieś rozmowy dotyczące dopięcia kwestii finansowo-organizacyjnych w tej sprawie, ale jak będę miała konkrety, to z całą pewnością państwu odpowiemy.

Prawnik w zespole BRPO Jagna Krotoska:

Bardzo dziękuję.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję pani. Jeszcze pani Kwiatkowska, bardzo proszę.

Dyrektor CRR Karolina Kwiatkowska:

Tylko jedno zdanie, bo nie chciałabym tutaj pana posła zostawić bez odpowiedzi, ale pozwoli pan, panie pośle, że podziękuję pani radczyni i pani dyrektor za to, że tak naprawdę udzieliły mi odpowiedzi, bo nam o to chodzi. Myślę, że wszystkim nam tutaj chodzi o to, żeby ze sobą współpracować, tak? To jest najważniejsze, clou tego wszystkiego, bo my nie jesteśmy nikomu przeciwni, tylko myślę, że jeśli chodzi zarówno o organizację, jak i o departamenty różnego rodzaju resortów, warto by było, żeby był jednak przepływ informacji.

Kierując odpowiedź do pana posła, bardzo dziękuję za to pytanie, bo jest niezwykle ważne. Z tego tytułu też pozwolę sobie odpowiedzieć, dlatego że Centralna Rada Romów w Polsce

była jedną z pierwszych organizacji, które realizowały program podnoszenia kompetencji asystentów edukacji romskiej, bo tak naprawdę to było już w roku 2005, jak tylko – że tak powiem – został wdrożony zawód asystenta edukacji romskiej. Na początku było to realizowane z różnymi wybitnymi profesorami, jeżeli chodzi o edukację międzykulturową, wielokulturowość itd., m.in. z Uniwersytetu w Białymstoku. Drugi program podnoszenia kompetencji zawodowych asystentów edukacji romskiej CRR przygotowała z Wyższą Szkołą Psychologii Społecznej i z panem profesorem Pawłem Boskim, wybitnym psychologiem międzykulturowym, a także z przedstawicielami Instytutu Badań Edukacyjnych i panem doktorem Piotrem Rycielskim. Ten program mamy więc tak naprawdę przygotowany.

Staraliśmy się cyklicznie realizować i wdrażać te programy. Rzeczywiście szereg asystentów edukacji romskiej skorzystał z naszej oferty. Faktycznie, jak pani dyrektor Kownacka tutaj powiedziała à propos forum asystentów edukacji romskiej, to też jest bardzo dobre miejsce, gdzie asystenci mogą się spotykać i mówić o wyzwaniach, o problemach, ale też o tym, co warto wdrożyć.

Clou sprawy jest jednak to, że kwestia zatrudnienia asystenta edukacji romskiej wciąż nie jest rozwiązana. Obecnie mamy około 90 asystentów. Oczywiście to są bardzo rotacyjne liczby. Nie we wszystkich gminach ich mamy i tak naprawdę nie we wszystkich gminach, gdzie jest potrzeba, mamy zatrudnionych asystentów. To też nas bardzo często niepokoi. Bardzo często gminy nie chcą podjąć się zatrudnienia asystenta edukacji romskiej, a mają na to środki. Przypominam, że można go zatrudnić m.in. z subwencji oświatowej. Ministerstwo Edukacji Narodowej przeznacza na to środki. To jest jedna kwestia. Ta sprawa też nie jest rozwiązana.

Po drugie, podjęliśmy obecnie rozmowy w sprawie stworzenia dwóch kierunków na jednej z poważniejszych – że się tak wyrażę – uczelni. Jesteśmy w trakcie realizacji. Pierwszym kierunkiem jest romologia, a drugim stricte jest rozwój zawodowy asystenta edukacji romskiej. Myślimy, że w najbliższym czasie zrealizujemy te plany. Jeżeli chodzi o romologię, uważamy, że tak naprawdę to nie powinno być tylko w jednym miejscu czy w dwóch miejscach, tylko że jednak jest potrzeba, aby to działanie na danych uczelniach było realizowane w większości miast.

Myślę, panie pośle, że udzieliłam wyczerpującej odpowiedzi. Dziękuję bardzo.

Przewodnicząca poseł Wanda Nowicka (Lewica):

Dziękuję bardzo. Zamykam dyskusję. Zamykam ten punkt.

Przechodzimy do punktu trzeciego, mianowicie spraw bieżących. Czy ktoś z posłów i posłanek chciałby zgłosić jakąś sprawę bieżącą? Nie słyszę.

Zatem zamykam posiedzenie. Dziękuję państwu. Do zobaczenia na kolejnym posiedzeniu. Dziękuję bardzo.